

Шелемба М.М.

Електоральний вибір на парламентських виборах 2014 р.

Стаття націлена на дослідження впливу факторів та особливостей електорального вибору України в 2014 р. Було проаналізовано структуру електорального вибору під час парламентських виборів 26 жовтня 2014 р. за регіонами та загалом по Україні. Виявлено дію основних факторів впливу, які були визначальними для електорального вибору населення в регіонах України. Систематизовано основні регіони, які продемонстрували максимальну та середню підтримку тих або інших політичних сил, а також здійснено оцінку впливу основних факторів на виявлення електоральних переваг партіям (політичним силам).

Ключові слова: електоральний вибір, фактор «ментальність», фактор «рівень життя населення», електоральні переваги, політичні сили, політичні партії, регіони.

Стаття нацелена на исследование влияния факторов и особенностей электорального выбора Украины в 2014 г. Была проанализирована структура электорального выбора во время парламентских выборов 26 октября 2014 по регионам и в целом по Украине. Выявлено действие основных факторов влияния, которые были определяющими для электорального выбора населения в регионах Украины.

Систематизированы основные регионы, которые продемонстрировали максимальную и среднюю поддержку тех или иных политических сил, а также осуществлена оценка влияния основных факторов на выявление электоральных предпочтений партиям (политическим силам).

Ключевые слова: электоральный выбор, фактор «ментальность», фактор «уровень жизни населения», электоральные предпочтения, политические силы, политические партии, регионы.

The article is aimed at research of influence of factors and features of electoral choice of Ukraine in 2014 the structure of electoral choice. Was analyzed during parliamentary elections on October, 26 in 2014 after regions and on Ukraine on the whole. The action of basic factors of influence, that were qualificatory for the electoral choice of population in the regions of Ukraine, is educed. Basic regions that showed maximal and middle support of those or other political forces are systematized, the estimation of influence of basic factors is also carried out on the exposure of electoral advantages to parties (to political forces).

Key words: electoral choice, factor "mentality", factor "standard of population living", electoral advantages, political forces, political parties, regions.

УДК 342.845:342.531.3

Шелемба М.М.,
доцент кафедри
міжнародних студій
та суспільних комунікацій
Ужгородського національного
університету

Формування досвіду електорального вибору в Україні відбувалось з огляду на еволюцію виборчих процесів, під впливом політичного, національно-патріотичного виховання та соціально-економічного розвитку країни.

Електоральний вибір в Україні із самого початку історії незалежних виборів, у тому числі парламентських, був побудований на певних національних особливостях і не здійснювався виключно під впливом одного фактору. Однак, зважаючи на різний національний склад регіонів України, структура вибору та вплив основних факторів, які його визначали, мали певні відмінності.

Недостатньо високий рівень життя в певних регіонах країни як один із факторів впливу не завжди був визначальним, оскільки населення деяких західних регіонів із низьким рівнем життя здійснювали свій електоральний вибір не на користь партій, які пропагували покращення добробуту, а на користь тих політичних сил, які декларували посилення демократизації суспільства, незалежність і розвиток національної ідеї.

Проблеми методологічного забезпечення досліджень електорального вибору висвітлені в працях низки вітчизняних та іноземних авторів, серед яких В.П. Березинський [2], К.П. Боришполець [3], О.В. Ключев [8], Ю.В. Дзядик [5], А.В. Єхнич [7], Р.В. Євстифеев [6], М.В. Гришин [4], А.С. Ахременко [1], В.Ф. Ковров [9], Дж.С. Бенкс [12], Д. Блек

[13], К. Ерроу [11], М. Фіоріна [14], Е. Кемпбелл [15] тощо.

На сьогодні існують певні практичні дослідження електорального вибору в Україні, але відсутній системний підхід до його оцінки в регіонах, аналізується переважно або певний регіон, або країна узагальнено за регіонами. Не виділяють основні фактори, які здійснили переважний вплив на той чи інший вибір населення кожного з регіонів країни. Особливої актуальності набуває дослідження основних факторів впливу та їх зв'язок зі структурою електорального вибору в регіонах України в сучасних умовах.

Мета статті – дослідження впливу факторів та особливостей електорального вибору під час парламентських виборів в Україні в 2014 р.

Дослідження електорального вибору під час парламентських виборів в Україні в 2014 р. здійснено з урахуванням основних факторів, серед яких фактор «ментальність», представлений мовним, етноконфесійним та конформістським складниками, і фактор «рівень життя населення регіону (області)». Зазначені фактори визначаються з використанням як кількісним, так і якісних методів дослідження.

Парламентські вибори відбувались 26 жовтня 2014 р. Прохідний бар'єр для партій було встановлено на рівні 5% від числа виборців, які взяли участь у голосуванні в Україні. У парламентських виборах 26 жовтня 2014 р. взяли участь 25 регіонів

України (згідно з територіальним поділом України), у т. ч. м. Київ; не брали участь у виборах АР Крим і м. Севастополь, окуповані Російською Федерацією.

У табл. 1 представлені результати голосування по партіях, які пройшли до Верховної Ради в Україні 26.10.2014 р.

Таблиця 1

Результати голосування по партіях, які пройшли до Верховної Ради в Україні 26.10.2014 р. [11]

Політична сила	%	голосів
Політична партія «Народний фронт»	22,14	3 487 766
Партія «Блок Петра Порошенка»	21,81	3 437 078
Політична партія «Об'єднання «Самопоміч»	10,97	1 729 131
Політична партія «Опозиційний блок»	9,43	1 486 195
Радикальна партія Олега Ляшка	7,44	1 173 060
Політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»	5,68	894 757

За результатами виборів [11] (табл. 1) до Верховної Ради України в 2014 р. пройшло шість партій (блоків), серед яких політична партія «Народний фронт» (3 487 766 голосів, 22,14%), партія «Блок Петра Порошенка» (3 437 078 голосів, 21,81%), політична партія «Об'єднання «Самопоміч» (1 729 131 голос, 10,97%), політична партія «Опозиційний блок» (1 486 195 голосів, 9,43%), Радикальна партія Олега Ляшка (1 173 060 голосів, 7,44%), політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» (894 757 голосів, 5,68%).

Загалом структура підтримки політичних сил під час парламентських виборів в Україні в 2014 р. мала свої особливості в окремих макрорегіонах країни. У табл. 2 представлено рейтинги політичних сил, які пройшли до Верховної Ради України в 2014 р., серед населення в макрорегіонах. Представлені рейтинги розраховувались за 100-бальною шкалою. Відповідно, враховувалось, що 100 балів – це максимальний рейтинг підтримки політичної сили у відповідності до результатів електорального вибору.

За результатами табл. 2 можемо констатувати, що макрорегіоном із найбільшим рейтингом політичної сили за рівнем підтримки в Україні був захід України, де, зокрема, партія «Блок Петра Порошенка» мала рейтинг 31,7. Друге місце посів Донбас: рейтинг політичної партії «Опозиційний блок» в цьому макрорегіоні склав 27,2, третє місце належало центру України з рейтингом політичної партії «Народний фронт» 27,1.

Слід зауважити, що цей рейтинг демонструє певні зрушення електорального вибору населення порівняно з попередніми виборами до Верховної Ради. А саме населення сходу України в 2014 р. загалом надало найбільшу перевагу політичним

силам із демократичним орієнтиром, які декларують поширення національного розвитку.

Таблиця 2

Рейтинги політичних сил, які пройшли до Верховної Ради України в 2014 р., серед населення в макрорегіонах [10]

Політична сила	Захід України	Центр України	Південь України	Схід України	Донбас
Політична партія «Народний фронт»	22,4	27,1	24,5	17,8	13,8
Партія «Блок Петра Порошенка»	31,7	22,4	12,5	12,5	8,7
Політична партія «Об'єднання «Самопоміч»	16,3	14,1	9,9	12,2	6,5
Політична партія «Опозиційний блок»	0,7	2,4	11,6	21,3	27,2
Радикальна партія Олега Ляшка	5,7	7,7	4,8	5,6	6,4
Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»	4,5	6,1	5,1	6,2	2,3

Деякі політичні аналітики вказують, що під час цих парламентських виборів спостерігались певні особливості електорального вибору населення залежно від типів населених пунктів проживання. У табл. 3 представлено рейтинги політичних сил, які пройшли до Верховної Ради України в 2014 р., серед населення залежно від типів населених пунктів проживання. Цей рейтинг дослідниками [10] був сформований за даними виборчих дільниць.

За результатами рейтингу зауважимо, що:

- в обласних центрах найбільший рейтинг мала партія «Блок Петра Порошенка» – 21,9;
- у містах з населенням 100 тис. осіб та більше – партія «Блок Петра Порошенка» – 18,9;
- у містах з населенням від 50 до 100 тис. осіб – партія «Блок Петра Порошенка» – 20,6;
- у містах з населенням від 20 до 49 тис. осіб – політична партія «Народний фронт» – 22,9;
- у містах з населенням менше ніж 20 тис. осіб – партія «Блок Петра Порошенка» – 28,3;
- у селищах міського типу – партія «Блок Петра Порошенка» – 24,1;
- у селах – політична партія «Народний фронт» – 26,1.

Отже, аналіз представленого рейтингу свідчить, що найбільшу підтримку в різних типах населених пунктів проживання населення надало партії «Блок Петра Порошенка» та партії «Народний фронт».

Таблиця 3

Рейтинги політичних сил, які пройшли до Верховної Ради України в 2014 р., серед населення в залежності від типів населених пунктів проживання [10]

Політична сила	Обласні центри	Міста з населенням 100 тис. осіб та більше	Міста з населенням від 50 до 100 тис. осіб	Міста з населенням від 20 до 49 тис. осіб	Міста з населенням менше ніж 20 тис. осіб	Селища міського типу	Села
Політична партія «Народний фронт»	17,3	16,3	17,1	22,9	23,8	22	26,1
Партія «Блок Петра Порошенка»	21,9	18,9	20,6	19,1	28,3	24,1	25,5
Політична партія «Об'єднання «Самопоміч»	18,7	13,7	15	17,1	13,7	12,1	8,1
Політична партія «Опозиційний блок»	8,3	18,1	13,4	4,8	4,9	7,4	4,8
Радикальна партія Олега Ляшка	3,5	5,1	6,5	5,8	6,4	8,9	9,1
Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»	5,3	4,2	4	6,4	3,4	5	6,4

Проведене дослідження електоральної географії парламентських виборів 2014 р. відбиває загальні тенденції електоральних переваг населення. При цьому вибір населення здійснювало під дією факторів впливу. Розглянемо взаємозв'язок цих факторів та електорального вибору населення.

Дослідження показало, що регіонами з максимальним рівнем електоральної підтримки партій під час виборчої кампанії 2014 р. були:

– Донецька область (з підтримкою політичної партії «Опозиційний блок» – 38,69% голосів), Луганська область (з підтримкою політичної партії «Опозиційний блок» – 36,59% голосів), Харківська область (з підтримкою політичної партії «Опозиційний блок» – 32,16% голосів). Ці області під час попередніх виборчих кампаній підтримували Комуністичну партію України та Партію регіонів. Складна політична ситуація в країні в 2014 р. обумовила те, що скоротилась кількість регіонів, які підтримували партії, не орієнтовані на національно-демократичний розвиток (Комуністичну партію України та Партію регіонів – попередника політичної партії «Опозиційний блок»). Рівень підтримки цієї партії в зазначених регіонах є високим,

але в 2006–2012 рр. рівень підтримки Партії регіонів (попередника) був майже в два рази вищим). У зазначених регіонах відповідно до даних факторного аналізу переважний вплив мав фактор «рівень життя населення»;

– Вінницька область (з підтримкою партія «Блок Петра Порошенка» – 37,45% голосів). Населення цього регіону під час попередніх виборчих кампаній 2006–2007–2012 рр. основну перевагу надавало «Блоку Юлії Тимошенко», який був попередником політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина». Населення регіону надало найбільшу перевагу в 2014 р. Партії, курс якої, як і курс політичної сили Ю. Тимошенко, орієнтований на національно-демократичний розвиток держави, а також важливу роль зіграв сам Президент Петро Порошенко, який свою політичну кар'єру будував у цьому регіоні. За результатами факторного аналізу в цьому регіоні на вибір основний вплив здійснював фактор «ментальність»;

– Івано-Франківська область (з підтримкою політичної партії «Народний фронт» – 37,48% голосів), Тернопільська область (з підтримкою політичної партії «Народний фронт» – 36,5% голосів), Волинська область (з підтримкою політичної партії «Народний фронт» – 33,22% голосів), Львівська область (з підтримкою політичної партії «Народний фронт» – 33,03% голосів), Чернівецька область (з підтримкою політичної партії «Народний фронт» – 32,39% голосів). Згідно з даними факторного аналізу, в цих регіонах на вибір основний вплив здійснював фактор «ментальність».

За результатами нашого дослідження, регіонами із середнім рівнем електоральної підтримки партій під час виборчої кампанії 2014 р. були:

– Дніпропетровська область (із середнім рівнем підтримки політичної партії «Опозиційний блок» – 24,27% голосів, партії «Блок Петра Порошенка» – 19,48% голосів). Середній рівень підтримки цих партій пов'язаний із майже однаковим впливом факторів, і для цього регіону вибори 2014 року стали переломними, тому що він завжди вважався малоорієнтованим на націонал-демократичні сили, але події 2014 року та роль голови Дніпропетровської ОДА І.В. Коломойського спричинили такий результат;

– Житомирська область (із середнім рівнем підтримки політичної партії «Народний фронт» – 26,39% голосів, партії «Блок Петра Порошенка» – 23,03% голосів). Також суттєва підтримка була надана трьом партіям демократичного орієнтуру (Радикальній партії Олега Ляшка – 10,63% голосів, ПП «Об'єднання «Самопоміч» – 9,12% голосів, політичній партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 6,52% голосів), і незначна підтримка – ПП «Опозиційний блок», 3,3% голосів.

– Закарпатська область (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 28,05%

голосів, політичної партії «Народний фронт» – 25,63% голосів). Суттєва підтримка в Закарпатській області була надана трьома партіями демократичного орієнту (Радикальній партії Олега Ляшка – 6,83% голосів, ПП «Об'єднання «Самопоміч» – 9,63% голосів, політичній партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 5,12% голосів), і незначна підтримка – ПП «Опозиційний блок», 2,41% голосів. У Закарпатті другий результат по всій Україні отримала партія «Блок Петра Порошенка», що є результатом діяльності в області В.І. Балоги, який фактично забезпечив цей результат;

– Кіровоградська область (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 21,73% голосів, політичної партії «Народний фронт» – 23,66% голосів). Суттєва підтримка в Кіровоградській області була надана трьома партіями демократичного орієнту (Радикальній партії Олега Ляшка – 11,67% голосів, ПП «Об'єднання «Самопоміч» – 7,9% голосів, політичній партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 8,34% голосів), і найменша підтримка – ПП «Опозиційний блок», 7% голосів;

– Полтавська область (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 23,24% голосів, політичної партії «Народний фронт» – 23,33% голосів). Суттєва підтримка в Полтавській області була надана трьома партіями демократичного орієнту (Радикальній партії Олега Ляшка – 10,85% голосів, ПП «Об'єднання «Самопоміч» – 9,22% голосів, політичній партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 6,22% голосів), і найменша підтримка – ПП «Опозиційний блок», 5,33% голосів;

– Рівненська область (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 24,21% голосів, політичної партії «Народний фронт» – 29,31% голосів). Суттєва підтримка в Рівненській області була надана трьома партіями демократичного орієнту (Радикальній партії Олега Ляшка – 7,91% голосів, ПП «Об'єднання «Самопоміч» – 11,08% голосів, політичній партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 6,65% голосів), і найменша підтримка – ПП «Опозиційний блок», 1,75% голосів;

– Сумська область (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 25,09% голосів, політичної партії «Народний фронт» – 21,81% голосів). Суттєва підтримка в Сумській області була надана трьома партіями демократичного орієнту (Радикальній партії Олега Ляшка – 10,61% голосів, ПП «Об'єднання «Самопоміч» – 8,28% голосів, політичній партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 7,19% голосів), і найменша підтримка – ПП «Опозиційний блок», 4,64% голосів;

– Херсонська область (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 22,26%

голосів. Інші партії мали меншу підтримку, хоча найбільший вибір представлений основними демократичними партіями);

– Хмельницька область (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 24,98% голосів, політичної партії «Народний фронт» – 26,09% голосів). Суттєва підтримка в Хмельницькій області була надана трьома партіями демократичного орієнту (Радикальній партії Олега Ляшка – 9,33% голосів, ПП «Об'єднання «Самопоміч» – 10,39% голосів, політичній партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 7,65% голосів), і найменша підтримка – ПП «Опозиційний блок», 2,23% голосів;

– Черкаська область (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 22,5% голосів, політичної партії «Народний фронт» – 26,79% голосів). Суттєва підтримка в Черкаській області була надана трьома партіями демократичного орієнту (Радикальній партії Олега Ляшка – 10,05% голосів, ПП «Об'єднання «Самопоміч» – 9,83% голосів, політичній партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 6,44% голосів), і найменша підтримка – ПП «Опозиційний блок», 2,76% голосів;

– Чернігівська область (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 21,46% голосів. Інші партії мали меншу підтримку, хоча найбільший вибір представлений основними демократичними партіями).

Згідно з даними факторного аналізу в цих регіонах, на вибір основний вплив здійснював фактор «ментальність», і це забезпечило те, що загальну перевагу в регіоні отримали демократичні партії.

Також середній рівень середній рівень електоральної підтримки партій під час виборчої кампанії 2014 р. продемонстрували:

(з середнім Запорізька область (із середнім рівнем підтримки ПП «Опозиційний блок» – 22,18% голосів). Менша, але суттєва підтримка була надана партіям демократичного орієнту. Зважаючи на те, що в регіоні на вибір основний вплив здійснював фактор «рівень життя населення», зазначена партія мала значну підтримку в регіоні, але те, що вона отримала середній рівень підтримки, пов'язане з тим, що в регіоні раніше значний рівень підтримки належав також Комуністичній партії України;

– Київська область (із середнім рівнем підтримки політичної партії «Народний фронт» – 28,25% голосів, партії «Блок Петра Порошенка» – 24,28% голосів). У регіоні на електоральний вибір впливали два досліджувані фактори, і це підтверджує досить високу підтримку демократичних партій;

– Миколаївська область (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 19,63% голосів), інші партії мали меншу підтримку. У регі-

оні на електоральний вибір впливали два досліджувані фактори, і це підтверджує недостатньо високу підтримку як демократичних партій, так і опозиційної партії;

– Одеська область (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 20,64% голосів), інші партії мали меншу підтримку. На вибір основний вплив здійснював фактор «рівень життя населення», і це обумовило середній рівень підтримки демократичної партії, яка більшою мірою орієнтована на розвиток демократичних цінностей країни;

– м. Київ (із середнім рівнем підтримки партії «Блок Петра Порошенка» – 23,95% голосів, ПП «Об'єднання «Самопоміч» – 21,39% голосів), інші партії мали меншу підтримку. На вибір основний вплив здійснював фактор «рівень життя населення», і це обумовило середній рівень підтримки демократичних партій, які насамперед орієнтовані на розвиток демократичних цінностей країни.

Проведене дослідження дає підстави констатувати, що в регіонах найбільшу підтримку під час виборчої кампанії 2014 р. мала політична партія «Народний фронт», яка отримала 22,14% голосів. Максимальний рівень підтримки був представлений в Івано-Франківській області (37,48% голосів), Тернопільській області (36,5% голосів), Волинській області (33,22% голосів), Львівській області (33,03% голосів), Чернівецькій області (32,39% голосів). Слід зазначити, що на вибір населення регіонів найбільший вплив здійснював фактор «ментальність». Також значна підтримка партії (вище 20% голосів) була продемонстрована в Київській області (28,25% голосів); у цьому регіоні на вибір впливали два досліджувані фактори, що підтверджує не такий високий рівень підтримки порівняно з іншими областями.

Відповідно до результатів партія «Блок Петра Порошенка» посіла друге місце в українському парламенті під час виборчої кампанії 2014 р. і отримала 21,81% голосів. Хоча в цілому партія займає перше місце в парламенті країни, в регіонах не було продемонстровано достатньої підтримки. А саме найбільшу підтримку надала тільки Вінницька область (37,45% голосів). У цьому регіоні значним був вплив фактору «ментальність».

Згідно з даними аналізу, політична партія «Об'єднання «Самопоміч» посіла третє місце в українському парламенті (10,97% голосів), Радикальна партія Олега Ляшка – п'яте місце (7,44% голосів). Це нові політичні сили демократичного орієнтування. Політична партія «Об'єднання «Самопоміч» націлене на єднання нації, об'єднання громадян, підвищення військової незалежності, забезпечення самоорганізації громадян України. Радикальна партія Олега Ляшка пропагує військове зміцнення країни, захист територій, відродження села та радикальні зміни тощо. Ці партії завдяки своїм політичним програмам гарантували

громадянам реалізувати та отримати власні очікування від нової влади.

Дослідження показало, що найвищий рівень підтримки, але не високий порівняно з іншими партіями політична партія «Об'єднання «Самопоміч» отримала в м. Києві (21,39% голосів). На вибір у м. Києві основний вплив здійснив фактор «рівень життя населення». На нашу думку, це можна пояснити тим, що партія пропагує забезпечення самоорганізації громадян, захист підприємництва тощо, які актуальні для міста, а також участь цієї політичної сили у місцевих виборах до Київської міської ради.

Можна зазначити, що рівень підтримки партії Олега Ляшка по регіонах був середнім або низьким. Слід відзначити, що підтримка цієї партії, незважаючи на її проукраїнські інтереси, була однаковою в західних, центральних, східних, південних і північних регіонах. Підтримка була переважно забезпечена суб'єктивним ставленням до лідера партії.

Дослідження електорального вибору свідчать, що політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» порівняно з 2012 р. суттєво втратила свої позиції в українському парламенті та посіла шосте місце (5,68% голосів). Партія не мала високої підтримки в регіонах. Низька підтримка партії була надана регіонами із переважаючим впливом як фактору «рівень життя», так і фактору «ментальність».

Результати структури електорального вибору свідчать, що політична партія «Опозиційний блок» посіла четверте місце в українському парламенті (9,43% голосів). Партія складалася з різних політичних сил, зокрема Партії розвитку України, партій «Центр» (керівник – В. Рабінович), «Нова політика», «Державний нейтралітет», «Україна – Вперед!» і «Трудова Україна». Партію у Верховній Раді України представляють деякі лідери колишньої Партії регіонів, яка вже не представлена окремою політичною силою і не висувалась до парламенту під час виборчої кампанії 2014 р. За даними дослідження, максимальну підтримку партії надано в Донецькій області (38,69% голосів), Луганській області (36,59% голосів), Харківській області (32,16% голосів). У цих регіонах значним був вплив фактору «рівень життя населення».

Зробимо висновки. Дослідження історії виборів до Верховної Ради України, вивчення статистики та оцінка основних факторів впливу дає підстави констатувати, що ці вибори вплинули на зміну структури електорального простору держави, а нові політичні сили частково зменшили наявну впродовж багатьох років поляризацію суспільства в регіонах, дали поштовх розвитку єднання та консолідації громадян країни. Також результати виборів дали можливість спростувати стереотипні підходи, які передбачали, що населення західних регіонів України підтримує тільки ті політичні сили,

які декларують націоналістичні погляди. Це, на нашу думку, великою мірою стало можливим також завдяки певному зменшенню тиску адміністративного ресурсу, який часто використовувався під час виборів в Україні.

Використані в дослідженні основні фактори електорального впливу в регіонах (фактор «ментальність» і фактор «рівень життя») можуть використовуватись і в перспективних дослідженнях майбутніх виборчих кампаній, хоча зміни політичної, соціально-економічної ситуації передбачають їх заміну, представлення в іншому складі та виявлення нових факторів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ахременко А.С. Структуры электорального пространства : [монография] / А.С. Ахременко. – М. : Издательство «Социально-политическая мысль», 2007. – 320 с.
2. Березинський В.П. Транзитивні особливості формування електорального простору сучасної України : автореф. дис. ... канд. політ. наук / В.П. Березинський. – Д., 2005. – 20 с.
3. Боришполец К.П. Методы политических исследований : [учеб. пособие] / К.П. Боришполец. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 221 с.
4. Гришин Н.В. Динамика электоральных предпочтений населения Юга России: сравнительное исследование : [монография] / Н.В. Гришин. – М. : Издательство «Социально-политическая Мысль», 2008. – 182 с.
5. Дзядик Ю.В. Образ України у електоральному просторі: динаміка, константи, прогноз / Ю.В. Дзядик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vs.irtc.org.ua/~dzyadyk/vyb/Dzyadyk-2009-11-17.pdf>.
6. Евстифеев Р.В. Мелодии электоральных пространств. Политический процесс и электоральные предпочтения избирателей (Владимирская область, 1999–2009 гг.) / Р.В. Евстифеев. – Владимир : Собор, 2009. – 192 с.
7. Єхнич А.В. Основні напрями теоретико-прикладного аналізу електорального простору / А.В. Єхнич. // Політологічні записки. – 2011. – № 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Polzap_2011_4_21.pdf.
8. Ключев О.В. Электоральный простір у контексті трансформаційних змін в українському суспільстві : дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.02 / О.В. Ключев. – Донецьк, 2012. – 193 с.
9. Ковров В.Ф. Теоретико-методологический анализ электорального поведения: социологический аспект : [монография] / В.Ф. Ковров. – М. : Издательство «Палеотип», 2007. – 188 с.
10. Парламентські вибори – 2014: підсумки і роздуми про майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/upload/1415269995_file.pdf.
11. Позачергові вибори народних депутатів України 26 жовтня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cvk.gov.ua/vnd_2014/.
12. Banks J.S. Probabilistic voting in the spatial model of elections: the theory of office-motivated / J.S. Banks. – Rochester, 2003. – 38 p.
13. Black D. The Theory of Committees and Elections / D. Black, R.A. Newing. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1958. – 457 p.
14. Fiorina M. Retrospective Voting in American National Elections / M. Fiorina. – New Haven : Yale University Press, 1981. – 586 p.
15. The American Voter / [A. Campbell, P.F. Converse, W.E. Miller, D.E. Stokes]. – N. Y., 1964. – 320 p.